

Központ az életpálya-tervezés segítését szolgáló egyéni és csoportos foglalkozások helyszíne lesz a különös személyes figyelmet igénylő gyermekek és fiatalok számára, amelyben egy módszertani műhely is működik. A Piarista Kilátó Központ különlegessége egy robotikaműhely, amelyet a fejlesztések során használnak. A valamilyen akadályozottsággal küzdő ifjak mellett a nem tanuló, kallódó fiatalok segítése is a központ célja.

A Piarista Kilátó Központ váci épületét a piarista rend alapítójának, Kalazanci Szent Józsefnek az emléknapiján, 2020. augusztus 25-én adták át.

Fábián Borbála

Felhasznált irodalom. *Dercsényi Dezső–Granasztói Pál*: Vác. (Városképek–műemlékek). Budapest, 1960; *Harsányi István*: Váci ferences kolostor és templom, építéstörténeti tudományos dokumentáció. Kézirat, 2016; *Karcsú Antal Arzén*: Vác város története. VIII. Az egyházmegyei intézetek és kolostorok. Vác, 1887, https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Vac/; „Késő maradékainknak tétessen jegyzésben”. Írásos emlékek Vác város múltjából, 1074–1990. Összeáll.: *Horváth M. Ferenc–Pintér Tamás*, Vác, 1996; *Korhecz Papp Zsuzsanna*: Franciscus Falconer pictor Budensis. Szabadka, 2017; *Lachegyí Máté*: Romokból támadt barokk virágoskert. A váci ferences templom és oltárai. Vác-alsóvárosi Szt. Miklós Plébánia, Vác, 2016; Missziós naptár: Mi a Kapisztrán Nyomda? Páduai Szent Antal missziós naptára 1930. évre. IV. évf. Vác, 1929; *P. Szabados Anzelm*: A feloszlítás Vácott. „Te meztelen Krisztus, hol hagytad az ingedet?” Ferencesek a feloszlítás idején. Összeáll.: *Kálmán Peregrin*. Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum In Hungaria–Magyar Ferences Források. Budapest, 2000; Schematismus almae provinciáé Joannis A Capistrano Ordinis Fratrum Minorum S. P. N. Francisci In Hungaria. Budapest, 1948; *Szabó György Piusz*: Ferencrendiek a magyar történelemben. Adalékok a magyar ferencrendiek történetéhez. Budapest, 1921.

Dabasi Halász Mária, az alsódabasi római katolikus templom alapítója

Alsódabas „a Halászok Mekkája”: tudósított a *Pesti Napló* örökényi levelezője 1872 márciusában.¹ Az idő múlása igazolta az anonim szerző találó megállapítását, hiszen valóban ritkaságszámba megy, hogy egy település hagyományait, identitását oly mértékben egyetlen család határozza meg, mint a mai Dabas esetében a Halász família.²

A református hiten álló, címeres nemeslevelüket katonai érdemeikért 1669. szeptember 24-én I. Lipót királytól elnyerő Halász család³ tagjai eredendően szarvasmarha- és gabonakereskedelemmel szereztek vagyonukat. Gulyákat legeltettek a törökidő után a hatalmas pusztákon és azt nagy hozzáértéssel, busás haszonnal tették, az egykori alsónémedi jobbágysorból Pest vármegye módos tőzsérei közé emelkedtek. Kezdetektől fogva haladó

1 Pesti Napló: A Deák-párt köréből. 1872. március 23. 2.

2 *Czagányi László*: A dabasi Halász család. In *Kerekes László–Tapodi Katalin* (szerk.): Építészeti értékek Dabason. A klasszicista kúriák múltja és jelene. Dabas, 1999. 75.

3 *Halász Bálint*: Halász (dabasi és gyóni). Családtörténeti jegyzetek 1914. Családtörténet 37.

nézeteket vallottak, kiváltképpen, hogy a vagyon a közjó szolgálatának felelősségével is jár. Szép számban kerültek ki soraikból nagy hazafiak, politikusok és katonák, de akadt köztük akadémikus és művészi vénával megáldott irodalmi tehetség is. Befolyásuk révén elsősorban a megyei közéletet irányították, de olykor az országos folyamatokra is hatással voltak. Templomokat építettek, alapítványaikkal oktatási intézményeket támogattak, tehetséges szegény sorú fiatalokat tanítottak. A személyes példaadás mintájára a familia honleányai körében is több zsinórmértékül szolgáló precedenst találunk, melyet dabasi Halász Mária templomalapító tevékenységével kiválóan lehet igazolni.

„*Mari kisasszony*” a Halász család leszármazási táblájának szűkre szabott adatai szerint Halász György (1767-1841) és Jakabházy Zsófia harmadik gyermekeként született, Zsuzsanna nővérét és Dániel bátyját követően.⁴ A hiányzó adatok pótlására irányuló kutatást megnehezíti, hogy a Halász családnak ezt az ágát adoptálás bonyolítja.⁵ A Dabasi Református Egyházközség keresztelési anyakönyve szerint a három gyermek közül elsőként Zsuzsanna látta meg a napvilágot 1811. január 7-én, őt Dániel követte 1812. március 30-án, Mária pedig a család legkisebb gyermekeként 1822. július 13-án született. A „*mai Lakos doktor, Szent István és Kossuth László u. által határolt családi telken*” éltek, ahol később a katolikus templom, majd az iskola is helyet kapott.⁶ Bakfis korában szemtanúja volt a bebörtönzött Kossuth Lajos 1838 októberében Alsó-dabasra költözött családja mindennapi életének, akik alig néhány száz méterre laktak tőlük. Tapasztalatait 1902-ben, nyolcvanéves matrónaként így idézte:

„Igen. Egészen tisztán emlékszem rájuk. Ott laktak a mai Pollák-féle házban. Abban az időben ez a ház a Bényey fiskális háza volt. Később nővére, Bényey Erzsébet örökölte, aki gyengeelméjű lévén, valami pesti fiskális ember volt a tutora. Ettől Oláh Józsefné tulajdonába ment át a ház, szintén örökség útján.

Azt is elmondta Szucsánszkyne, hogy Bényey semmi bért nem fogadott el Kossuthéktól s hogy ő – Szucsánszkyne – naponta látta a Kossuth lányokat vagy cselédjüket, mert kerti veteményeket, túró, tejfölt hordattak tőlük. Ilyenkor rendszeren megkérdezte a még akkor fiatal *Mari kisasszony*, mit csinál a néni (Kossuthné) vagy a tekintetes úr (Kossuth László). A cseléd rendszeren azt felelte: »Ír, meg olvas, aztán sokat szomorkodik.« Az öreg Kossuth valóban rendkívül sokat bánkódott Lajos fiának a sorsa felett s gyakran mondta helybeli öreg uraknak, hogy szeg a koporsójában és szomorú sorsa viszi a sírba.”⁷

Családjában – testvéreivel együtt – a tradícióknak megfelelően református nevelést kapott, azonban felekezeti hovatartozásában változást okozott, amikor eladósorba kerülve a helyi gyülekezet akkori kurátora minden reménye ellenére nem őt vette nőül.⁸ Szerelmi

Halász Mária, Nagy László műve
(A szerző felvétele)

4 Halász i. m. 1914. 40.

5 Czagányi László: A régió kalendárium. Dabas, 1994. 62.

6 Czagányi László: Emeltetett 125 éve Isten dicsőségére. Dabas, 2009. 15.

7 Gróf Vay Sándor: Kossuth Lajos családja. Pesti Hírlap 1902. szeptember 19. 9–10.

8 Várady József: Dunamellék református templomai. Sajószentpéter, 1993. 49.

bánata a katolikus felekezet irányába fordította: a felsődabasi római katolikus Szucsánszky György (1828–1904) földbirtokosnak adta kezét és áttért a katolikus hitre.

A sári plébánia fiájaként működő felsődabasi katolikus templom szentmiséit látogatta, hiszen Alsódabason a katolikusoknak nem volt temploma, bár építését a település népességének és felekezeti összetételének XIX. század közepi, majd kiegyezés utáni alakulása mindinkább indokoltá tette. A majorsági birtokokon egyre többen kerestek munkát és a főként katolikus szegényparaszti rétegek beköltözésének hatására fokozatosan a katolikus felekezet javára változtak az arányok. Olyannyira, hogy a századfordulón az 1360 fős katolikus népesség már a 2147 lelket számoló település lakosainak 63%-át adta.⁹

Az alsódabasi katolikus templom szükségességét Halász Mária az elsők között ismerte fel. A fennmaradt adatok azt mutatják, hogy az alapítás kezdeményezésének gondolata nem ötletszerűen, hanem évekig tartó, megfontolt döntés alapján született. Több, helyi nagyvonalú adományozás megörökített indítékának ismeretében állítható, hogy elhatározásában szerepe volt házassága gyermektelen voltának is. A katolikus templom alapításának tervéhez megnyerte az akkor még református Zsuzsanna nővére támogatását, és első lépésként közösen kezdeményezték a kolerajárványban 1866. október 6-án, 54 évesen, nőlenül, végrendelet hátrahagyása nélkül elhalálozott Dániel testvérük örökségének javukra történő, oldalági rendezését. A Pestvidéki Királyi Törvényszék 1879. június 30-án tárgyalta folyamodványukat és helyt adott annak. A törvényszék 1879. július 5-i hirdetménye gyóni és felsődabasi illetőségű ingatlanok telekkönyvi adatait tartalmazza, 45 napot adva az öröklés más érdekeltjeinek igényük bejelentésére.¹⁰

Az örökség rendezésével 114 kataszteri hold ingatlan vagyon állt össze az alsódabasi plébánia alapítására, az egyházi eljárás megindítására.¹¹ Sári község plébánosának, a *Historia Domust* nagy lelkiismeretességgel és alapossgal, magyar nyelven vezető Begyáts Lénárdnak (1832–1910) köszönhetően tudhatjuk, hogy az adományozási okmányt Zimányi Alajos pest-budai királyi közjegyző fogalmazta és Markovics Lázár váci kanonok szentesítette 1881. október 29-én.¹² Ebben az okmányban Halász Zsuzsanna és Szucsánszky Györgyné Halász Mária összes ingatlan vagyonukat az Alsódabason szervezendő római katolikus plébánia javára örök alapítványként adományozták. A birtok telekkönyvi kivonatai a Váci egyházmegyei hatósághoz kerültek. Chobot Ferenc (1860–1931) névtárának adata szerint a templom és plébánia létesítésére az alapítók a 114 kataszteri holdon felül 10 000 koronát is hagyományoztak.¹³

Rövidesen, 1881. november 10-én Halász Zsuzsanna is áttért a katolikus hitre, majd öt hónappal később, 1882. április 11-én, életének 71. évében, hajadonként jobblétre szenderült. Temetése a családi sírboltba április 17-én, a római katolikus egyház szertartása szerint történt.

A váci székesegyházi káptalan az alapítványt még az 1881. évben elfogadta azzal a kötelezettséggel, hogy Alsódabason római katolikus templomot épít Boldogságos Szűz Mária tiszteletére. A testület minden körülményt mérlegelve Mónosfay Gyula balassagyarmati építész tervrajzát fogadta el, a kivitelezést pedig váci vállalkozókra, Hajdu József kőművesre és Filser Ferenc ácsmesterre bízta. Számításuk alapján a soroksári téglagyárban megvásároltak 240 000 darab téglát, amelyet Alsódabasra szállítva 1883. június 26-án hozzáfog-

9 Czagányi i. m. 2009. 12–14.

10 Budapesti Közlöny: 19703 Hirdetés. 1879. július 5. 5308.

11 Czagányi i. m. 2009. 15.

12 Pásztor Győző: A Sári plébánia 300 éve. Kucsák Könyvkötészet és Nyomda, Vác, 2016. 18.

13 Chobot Ferenc: A Váci Egyházmegye történeti névtára. Első rész. Az intézmények története. Vác, 1915. 282.

tak a templom építéséhez.¹⁴ Az építkezés teljes költségigénye 35 294 forintot tett ki,¹⁵ ehhez az összeghez Halász Mária még további 5000 forinttal járult hozzá. A templom hajóját már 1883. december 12-én befedték, míg a toronyra 1884. május 29-én került fel ünnepélyesen a kereszt. Az alapkövet Pröbtszl Pál újhartyáni plébános, kerületi esperes helyezte el a szentély ívezetes alapjának középpontjában. Az alapkö üvegcsövébe emlékirat és a forgalomban lévő pénznemek kerültek, melyeket a torony keresztjének gömbjébe is beillesztettek. A templomépület végül 1884. augusztus 30-ára, minden szempontból tökéletesen felszerelve elkészült. Neszveda István (1811–1890) püspök, váci nagyprépost 1884. szeptember 20-án ünnepélyesen megáldotta és nyilvános istentiszteletre átadta a Halász testvérek adományából épült alsódabasi katolikus templomot. Az építkezést felügyelő Begyáts Lénárd plébános feljegyzése: „*Nem tudok elegendő hálát adni a jó Istenemnek azon kegyelméért, hogy igénytelen személyemet választotta és bízta meg ezen dicső Szent hajlék építése körüli felügyelettel. [...] Legyen áldott az Ő Szent neve és Boldogságos Szűz Máriáé, melynek tisztelőtére a templom fel van szentelve.*”¹⁶

Az új templom előre nem látható és rögzített érdemlő folyamatot indított el a helyi felekezettek körében. A díszes istenházát a felsódabasi katolikusok – a saját, 1829-ben épült templomuk szomorúan roskadozó deszkatornya tudatában – azonnal sóvárogva nézték. Templomuk bővítésére, főként új torony építésére közadakozást indítottak, és a költségek fedezetére szükséges 3091 Ft összeghez még az uralkodó, I. Ferenc József (1830–1916) is juttatott 100 forintos segílyt a magánpénztárából.¹⁷ A gyors és széles körű együttműködésnek köszönhetően Begyáts Lénárd plébános már 1885. május 31-én felszentelte az új tornyot.

Az alsódabasi katolikus templom impozáns tornya a helyi reformátusokat is döntő elhatározásra bírta, ugyanis az ő templomuk 1793-ban még csak kis toronnyal épült,¹⁸ bár emelésének szükségessége a sok évtized alatt számtalanszor felvetődött. A leghatározottabban és legkitartóbban dabasi Halász Bálint (1775–1858), jó nevű pesti ügyvéd szorgalmazta, aki 1813 és 1818 között a jeles drámaíró, Katona József (1791–1830) principálisaként írta be magát a magyar irodalom történetébe. Halász Bálint 1854. május 22-én kelt végrendeletében külön megemlékezett erről a célról: „*Az alsó Dabasi Reformátusok temploma tornyának magosabb*

***Az alsódabasi római katolikus templom
1909-ben (Korabeli levelezőlap,
a szerző gyűjteményéből)***

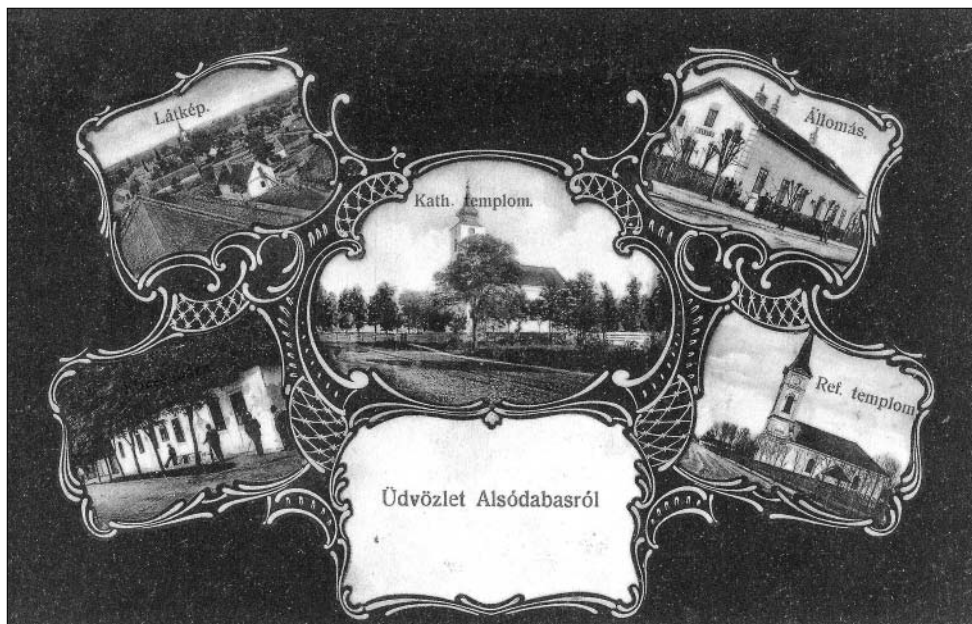
14 Pásztor i. m. 2016. 19.

15 Chobot i. m. 1915. 282.

16 Pásztor i. m. 2016. 20.

17 Budapesti Közlöny: Nem hivatalos rész. 1885. december 20. 2.

18 Várady i. m. 1993. 49.

A község XX. század eleji üdvözlőlapja, centrumában a katolikusok templomával (Korabeli levelezőlap, a szerző gyűjteményéből)

*emelésére hagyok 100 – száz ezüst forintot: mely summát az Eklésia külön adja ki költsön kamatra, külön kezelje minden esztendőben kamatjából a tőkét szaporítsa, míg a fölylebb emelés meg történne.*¹⁹ A katolikus templom építése – mely ráadásul éppen a reformátuságát feladó és a gyülekezetet elhagyó Halász Mária jóvoltából valósult meg – kimozdította a holtpontról a torony ügyét, összefogásra ösztönözte a Halászokat. A közadakozás élére dr. Halász Géza akadémikus (1817–1888) állt, akinek vezetésével 1888-ban – még augusztusi váratlan halála előtt – 4000 Ft építési költségből megvalósult a torony emelése.²⁰ Egyúttal annak vélelmezett indokaként megszületett a szájhagyomány útján terjedő helyi legenda is, miszerint Halász Mária szerelmi bosszúból építtette a katolikus templomot, és kifejezetten úgy, hogy annak tornya pontosan öt méterrel magasabb legyen, mint a reformátusoké.²¹

A nemes célú adományozás gesztusa ugyancsak érdekes utóéletet eredményezett a felsődabasi Szucsánszky családban is. Elsőként Halász Mária sógora, Szucsánszky Gyula (1830–1895) postamester, gyógyszerész, földbirtokos hagyományozott a felsődabasi Szentháromság-templomra és plébánia alapítására 48 000 koronát, továbbá 111 kataszteri hold földet.²² Az ő postamesteri működése és előzékeny alakja is felkeltette a már idézett gróf Vay Sándor figyelmét, mint arról az egyik tárcája tanúskodik.²³ Öccse halála után nyolc évvel pedig maga Szucsánszky György uram is nagy döntést hozott, melyről több sajtóorgánium hírt adott. Közülük az *Alkotmány* tudósítását teljes terjedelmében megismerhetjük:

19 Forrás: Pest Megyei Levéltár: IV. 77. Végrendeletek és alapítványok levéltári gyűjteménye 1710–1944: 545., Halász Bálint Alsó-Dabas 1854. 22/5.

20 *Czagányi László*: A Dabasi Református Egyházközség története tulajdon iratai tükrében. Dabas, 1993. 28.

21 *Valentynik Ferenc*: A dabasi Kossuth-koszorú története. Lakitelek, 2019. 20–22.

22 *Chobot* i. m. 1915. 282.

23 *Gróf Vay Sándor*: Pestvármegyei rigmusok. Pesti Hírlap 1906. október 21. 33–35.

„Szucsánszky György dabasi nagybirtokos és neje nagylelkűsége mind közelebb hozza a megvalósuláshoz, hogy a vácegyházmegyei Felső- és Alsó-Dabason plebániák keletkezzenek. Az alsó-dabasi plebánia ügye már régebben szőnyegen forog s most fölszínre került igen kedvező körülmények között a felső-dabasié is. Szucsánszky György ugyanis 150 hold földet, saját lakását, 23 000 koronát adományozott a plebániára azzal a kikötéssel, hogy életében magának tartja fenn a haszonélvezetet.”²⁴

A *Religió* katolikus folyóirat felelős szerkesztője, Breznay Béla (1844–1928) hittudor lényegre törő kommentárja jó kiegészítője a híradásnak: „*Hívő lélek, alkotó katolikus!*”²⁵

A haszonélvezet végül még másfél évig sem terhelte az adományt, ugyanis Szucsánszky György rövid szenvedés után, életének 76. évében, 1904. november 18-án elhunyt, s két nappal később a felsődabasi temető családi sírboltjába temetve kapta meg a végtisztességet.

Özvegye három évvel később, 1907. augusztus 28-án, élete 85. évében adta vissza lelkét Teremtőjének. Gyászjelentése szerint özv. Szucsánszky Györgyné szül. dabasi Halász Mária, az alsódabasi római katolikus gyülekezet nagylelkű alapítónője, augusztus 30-án, az alsódabasi családi sírboltban nyert örök nyugalmat.²⁶ Példaadó donációját – testvéreit sem feledve – ma is számon tartja az Alsódabasi Római Katolikus Egyházközség. A templomkapu felett vörös márványlapon aranyozott betűk hirdetik:

†
EZEN RÓM. KATH. SZENTEGYHÁZ
ISTEN DICSŐSÉGÉRE
ÉS A BOLDOGSÁGOS SZŰZ MÁRIÁNAK
MINT MAGYARORSZÁG VÉDASSZONYÁNAK TISZTELETÉRE EMELTETETT
HALÁSZ DÁNIEL, HALÁSZ ZSUZSANNA
ÉS HALÁSZ MÁRIA TESTVÉREK
KEGYES ALAPÍTVÁNYÁBÓL AZ 1884 ÉVBEN

A gyülekezet híven őrzi Halász Mária korabeli arcképét is, mely alapján 2019-ben Nagy László helyi festőművész újabb portrét készített.

Az alapítás 125. évfordulóján tisztelgő kiadványban dr. Bábel Balázs Kalocsa–Kecskemét érseke így emlékezett: „*Mint minden templom, így az alsódabasi is felhívó jel a mai ember számára, egekbe mutató tornya a nagyon földhöz tapadt mai embert a természetfölötti világra emlékezteti. [...] Két nagy jótevő, Halász Zsuzsanna és Halász Mária – a katolikus Halászház – nagy összeget adományoztak templom alapítására, amelyből 1884-ben fel is épült. Előbb Szűz Mária, majd Magyarok Nagyasszonya tiszteletére.*”²⁷

Dabasi Halász Máriát templomalapító tevékenysége kortársai és családja legjobbjai közé emelte. Cselekedete a helytörténeti szempontokon túl kultúrtörténeti és egyháztörténeti jelentőséggel bír, méltó az utókor figyelmére és elismerésére.

Valentyik Ferenc

---

24 Alkotmány: Új plebániák. 1903. július 5. 6.

25 *Religió*: Apró hírek. 1903. 4. szám. 32.

26 A halálozási adatok forrása az a gyászjelentés, amelyet az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kinyomtatványtárában őriznek.

27 *Dr. Bábel Balázs*: Ajánlás. Szeretem Uram házad ékességét. In *Czagányi* i. m. 2009. 3.